

GYERMEKVÉDELMI IRÁNYELV
Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat
működéséhez

I. Bevezetés, a Gyermekvédelmi Irányelv célja

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) Közgyűlése által elfogadott Gyermekjogi Egyezmény (továbbiakban: ENSZ Gyermekjogi Egyezmény) a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvénnyel került kihirdetésre, így a magyar belső jog részét képezi. Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat (továbbiakban: Önkormányzat) az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében foglaltakra figyelemmel és azzal összhangban hozza meg döntéseit, végzi tevékenységét, és aktív szerepet vállal azok mind teljesebb alkalmazása és védelme érdekében.

Az Önkormányzat Gyerekbarát Józsefváros Konceptiójának és a gyerekekkel és fiatal felnőttekkel való együttműködésének célja a gyerekek védelme, biztonságuk garantálása minden körülmények között és a gyerekjogok ENSZ Gyermekjogi Egyezményében megfogalmazott alapvető tételeinek érvényesítése.

A fentiekben megfogalmazott célok elérését a gyerekjogokkal, gyerekvédelemmel foglalkozó civil szervezetekkel és szakértőkkel folytatott párbeszéd és az Önkormányzat intézményeivel, szervezeteivel, azok foglalkoztatottjaival, valamint megbízott partnereivel, önkénteseivel és a köznevelési intézményekkel való aktív együttműködés és konzultáció biztosítja.

Jelen Gyermekvédelmi Irányelv (a továbbiakban: Irányelv) az ENSZ Gyermekjogi Egyezménnyel, valamint az Önkormányzat gyerekvédelmi céljaival összhangban, azok hatékony megvalósítása érdekében született. Az Irányelv alapja a fentiekben túlmenően a mindenkor hatályos magyar és nemzetközi gyermekvédelmi jogszabályok, valamint a Keeping Children Safe Coalition (A gyerekek biztonságának megőrzése koalíció) által megalkotott gyermekvédelmi standardok.

Jelen Irányelvben megfogalmazott célok elérése érdekében elvárás, hogy az Önkormányzat minden költségvetési szerve, gazdasági társasága kialakítsa az Irányelvnek megfelelően a belső szabályait.

Az Irányelv kiterjed az Önkormányzat által szervezett, bonyolított, minden gyerekeket érintő programra, eseményre, különös tekintettel az Önkormányzat által működtetni kívánt gyermekönkormányzatra.

II. Alapfogalmak

Gyerek: az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény szerint gyerek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.

Fiatal felnőtt: az a nagykorú személy, aki a huszonötödik évét nem töltötte be.

Irányelv által védett személy: gyerek és fiatal felnőtt együttesen.

Partnerek: az Önkormányzat és jogállástól függetlenül minden olyan intézmény, szervezet és azok foglalkoztatottjai, megbízottjai, gyakornokai, önkéntesei vagy bármely más jogviszonyban együttműködői, akik az Önkormányzattal való kooperáció során gyermekekkel dolgoznak vagy kerülnek közvetlenül, vagy közvetve kapcsolatba. Partner továbbá mindenki, aki az Önkormányzattal való együttműködés során az Irányelv által védett személyhez kapcsolódó személyes adatokat ismer meg vagy kezel, ideértve például az óvodapedagógusokat és pedagógusokat, pedagógiai asszisztenseket, valamint a védőnői hálózat munkatársait, a gyermek- és házi orvosokat, hivatali dolgozókat, a rendvédelmi szervek munkatársait).

Gyermekbántalmazás: Az Irányelv az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén (a továbbiakban: 2020. EüK. 14. szám EMMI szakmai irányelv) című szakmai irányelvben használt fogalomrendszert veszi át a gyermekbántalmazás, elhanyagolás és annak esetei meghatározására. Gyermekbántalmazás: „ha valaki testi-lelki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt – noha tud róla, vagy szemtanúja – nem akadályozza meg, illetve nem jelenti”. A gyermekbántalmazás formái az érzelmi bántalmazás, a fizikai bántalmazás, az elhanyagolás és a szexuális bántalmazás.

Érzelmi bántalmazás: „gyermek érzelmeivel való tartós vagy rendszeres visszaélés, a gyermekekben az értéktelenség, a szeretetlenség, a nem kívánság, a hasznavehetetlenség érzésének keltése, amely önértékelési zavarokhoz, kötődési nehézségekhez vezethet. Az életkornak vagy a fejlettségnek nem megfelelő elvárások támasztása (pl. a szobatisztaság idő előtti erőltetése, a képességekhez nem igazodó iskolai követelmények), félelemérzet vagy szorongás keltése, megszegyenítés, állandó kritizálás, az érzelmi zsarolás, a gyermek kihasználása. Idetartozik a bántalmazással, erőszakkal való rendszeres fenyegetés is, amikor az erőszakcselekmény ténylegesen nem következik be, de a gyermeket félelemben, rettegésben tartja (pl. a gyermek játékanak, tulajdonának tönkretétele, izolálás, bezárás, társas kapcsolataitól való megfosztás). Az érzelmi bántalmazás súlyos formája, amikor a gyermek tanúja más, gyakran édesanyja bántalmazásának. Idetartozik a különélő szülővel való kapcsolattartás akadályozása, tiltása, valamint a másik szülő ellen történő nevelés is. Az érzelmi bántalmazás (abúzus) rendszerint a gyermekkel szembeni rossz bánásmód más formáival együtt fordul elő, de önállóan is megjelenhet”

Fizikai bántalmazás: „fizikai sérülés okozása (ütés, rúgás, lekötözés, bezárás, rángatás, rázás, el- vagy ledobás, gondatlan leejtés, mérgezés, megégetés, leforrázás, vízbe fojtás, fojtogatás stb.) Magyarországon a leggyakrabban „testi fenytés” formájában fordul elő a fizikai bántalmazás, amikor a szülők, a pozitív nevelési technikák ismeretének hiányában pofonnal, veréssel, esetleg büntetésből étel vagy ital rendszeres megvonásával fegyelmezik a gyermeküket. Számos országban idesorolják a közlekedés során elkövetett gondatlan veszélyeztetést is. A fizikai bántalmazás speciális formája a megrázott gyermek szindróma (Shaken Baby Syndrome, Shaken Impact Syndrome), amikor a gyermek közvetlen megrázása, vagy közvetve valamely tárgyhoz való csapódása egyaránt okozhat károsodást. Sokszor tudatlanság, rossz szokások okozhatják, pl. amikor a jóakaró, de tudatlan szülő játékosan dobálja a kisbabát. Máskor a gyermek sírását elviselni képtelen, ideges

szülő/gondozó idézi elő azzal, hogy a gyermeket erőteljesen megragadja, megrázza, hogy megijesztésével hagyja abba a sírást. A felismerése szempontjából igen alattomos bántalmazási forma, mert nincs külsérelmi nyom, igen nehéz felderíteni és halált, vagy súlyos maradandó károsodást okozhat. A kórképet el kell különíteni a hirtelen csecsemőkori haláltól (SIDS), ahol sem a helyszíni, sem a toxikológiai, a mikrobiológiai, kóronctani, igazságügyi orvostani vizsgálat nem képes azonosítani a halál okát”

Szexuális abúzus: „gyermek, vagy fiatal szexuális tevékenységekre való kényszerítését vagy ilyen irányú csábítását jelenti, függetlenül attól, hogy a gyermek tisztában van-e azzal, mi történik vele. E körbe tartozik a tényleges szexuális aktuson kívül a molesztáló, szexuális szándékkal simogató, csábító tevékenység, a magamutogatás is, a gyermek bevonása pornográf anyagok megtekintésébe vagy készítésébe, vagy a szülő/gondozó szexuális tevékenységének figyelésébe. Incesztus vagy vérfertőzés során a bántalmazó egyenes ági rokonával (pl. gyermekével, unokájával) létesít szexuális kapcsolatot. A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) büntethetőség szempontjából különbséget tesz, ha az elkövető is 18 évnél fiatalabb. A szexuális visszaélést elkövetők 70–80%-a a gyermek számára ismerős személy, rokon, hozzátartozó, családtag vagy barát. A szexuális visszaélés ma már nemzetközi problémává nőtt formája a gyermekkereskedelem, a kereskedelmi célú szexuális kihasználás, kizsákmányolás, szexturizmus, online szexuális zaklatás, gyermekprostitúció.”

Elhanyagolás: „minden olyan mulasztás vagy baj okozása (akár szándékos, akár tudatlanságból, óvatlanságból, nemtörődömségből ered), amely jelentősen árt a gyermek egészségének, vagy lassítja, akadályozza a szomatikus, mentális és érzelmi fejlődését”, fajtái: érzelmi, fizikai, oktatási, nevelési elhanyagolás:

Érzelmi elhanyagolás: „az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése. Magában foglalhatja annak közvetítését, hogy értéktelen, el nem fogadott, nem szeretett – elutasítás, terrorizálás, semmibe vétel, elszigetelés, durva szidalmazás, súlyos büntetés, kiabálás, vesztegetés stb.”

Fizikai elhanyagolás: „az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek, a felügyelet hiánya, kiemelendő a csecsemő, kisgyermek magára hagyása, bezárása, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Idesorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása, a védőoltások beadatásának indokolatlan elmulasztása, késleltetése, a gyermek egészségének, gyógyulásának veszélyeztetése a szükséges kezelés visszautasításával (pl. az orvosi tanács ellenére a kórházból „saját felelősségre” való távozás). Számos véletlen baleset hátterében is feltételezhető elhanyagolás (pl. autóban biztonsági öv, gyerekülés használatának mellőzése, kerékpározásnál bukósisak hiánya). Az éheztetés hátterében számos ok állhat (szándékos éheztetés, indokolatlan diétáztatás, indokolatlan diéta gyermekre való erőltetése, böjtölés, indokolt diéta elhagyása), de a gyermek saját maga is hanyagolhatja az evést (pl. drogfüggés, kezeletlen anorexia-bulimia, szociális okok stb.)”

Oktatási, nevelési elhanyagolás: „az iskola-/óvodai oktatási kötelezettség elhanyagolása, iskolai feladatok, teljesítményproblémák figyelmen kívül hagyása, együttműködés hiánya, vagy szembefordulás az oktatási intézménnyel, annak rendjével vagy a rendelkezésre álló

és javasolt speciális képzési, fejlesztési szolgáltatások igénybevételének elmulasztása. Az elhanyagolás mérlegelését az anyagi helyzetétől el kell választani, és mindent meg kell tenni, hogy a rászoruló gyermekek megfelelő szociális támogatásban részesüljenek. Ennek elmaradása inkább intézményi bántalmazást/elhanyagolást jelent”

Rendszerabúzus: Rendszerabúzus a gyermekek védelmét szolgáló rendszer hiánya vagy diszfunkcionális működése, amely hozzájárulhat a gyermekbántalmazás vagy elhanyagolás megelőzésének, elhárításának elmulasztásához és e miatt esetleges további károsodáshoz vezethet. Rendszerabúzusnak minősül az észlelt bántalmazás esetén a beavatkozás elmulasztása.

Veszélyeztetés: a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény a veszélyeztetettség fogalmát a következők szerint határozza meg: „olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza,” A 2020. EüK. 14. szám EMMI szakmai irányelv a veszélyeztetettség anyagi, erkölcsi, egészségügyi és nevelési tényezőit emeli ki.

Fenti fogalmakkal, azok fajtaival és jeleivel valamennyi partnernek tisztában kell lennie, bármilyen minőségben vagy szerződés (munka-, vállalkozói, megbízási, önkéntes, gyakornoki szerződés stb.) alapján dolgozik vagy működik együtt az Önkormányzattal.

III. Gyermekvédelmi szabályok - Irányelvben foglaltak megvalósulása

Az Önkormányzat az Irányelvben foglaltak maradéktalan megvalósulása érdekében elkötelezett abban, hogy:

1. alapértékeinek meghatározásakor mindenkor elfogadja az Irányelv által védett személyeket megillető alapvető jogokat, működése során biztosítja azok maradéktalan megvalósulását,
2. alapértékeként kezelje a gyermekközpontúságot, a gyermekek támogatását, felelősségvállalást az Irányelvben megfogalmazott célok elérése érdekében, a partnerekkel való együttműködés során,
3. tevékenységét és működését olyan módon végezze, amely garantálja az Irányelv által védett személyek biztonságát és védelmét és elkötelezett aziránt, hogy partnerei jelen Irányelvben foglaltak betartása mellett végezzék tevékenységüket,
4. működése során az Irányelv által védett személyek érdekeit, jólétét, védelmét és az őket érintő bántalmazás és veszélyeztetés megelőzését biztosító környezetet alakít ki és tart fenn,
5. a gyermekbántalmazási esetek megelőzése érdekében tartózkodik az Irányelv által védett személyeket veszélyeztető magatartástól és tevékenységtől, ennek megfelelően az Irányelv által védett személyek biztonsága érdekében az alábbi viselkedési szabályokat valamennyi partnerrel való együttműködés során érvényesíti:
 - minden partner a zéró tolerancia elvének megfelelően viselkedik, amely szerint az Irányelv által védett személyeket ért bántalmazás megakadályozása érdekében jogi eszközökkel lép fel,
 - minden partner tisztelettel és egyenrangúan bánik az Irányelv által védett személyekkel - koruktól, nemüktől, beszélt nyelvüktől, vallásuktól, véleményüktől, nemzeti, etnikai vagy társadalmi hovatartozásuktól, státuszuktól, társadalmi osztályuktól, szexuális orientációjuktól vagy bármilyen egyéb személyes jellemzőjüktől függetlenül,
 - minden partner erőszakmentes viselkedést tanúsít, amikor az Irányelv által védett személyeket felügyel vagy ezen személyekkel dolgozik együtt,
 - minden partner gondoskodik arról, hogy a programok során egy nagykorú személy ne maradhasson egyedül az Irányelv által védett személyekkel, a programok során mindig legalább két felnőtt legyen jelen egyszerre.
6. amennyiben az Irányelv által védett személyekkel kapcsolatosan veszélyeztetés, bántalmazás, károkozás gyanúja merül fel, azt az Önkormányzat minden esetben kivizsgálja és hatékony gyermekvédelmi intézkedéseket tesz, bűncselekmény gyanúja esetén értesíti az illetékes hatóságokat,
7. jelen Irányelv szempontjai épüljenek be, kerüljenek összhangba mindazon szakpolitikák és programok megfontolásaival és stratégiai céljaival, amelyek hatással vannak az Irányelv által védett személyek jólétére,
8. az Irányelv által védett személyekkel vagy a személyekről, az ő személyes történeteikről, véleményükről történő kommunikáció - akár nyilvánosan, elektronikus formában, akár nyomtatott felületen, rendezvényeken, médiában - etikus és felelősségteljes módon történjen és védje az Irányelv által védett személyek biztonságát, jogait és legfőbb érdekeit,
9. a rendezvényei, programjai kapcsán, amelyekben az Irányelv által védett személyek bármilyen módon érintettek, különleges gondossággal jár el, ennek keretében előzetesen felméri az esemény várható gyermekjogi és gyermekvédelmi kockázatait, és javaslatokat

tesz a lehetséges megelőző lépésekre és az azokra adható válaszokra is. Az előzetes kockázatfelmérés a Gyerekprogramok kockázatértékelése (2. melléklet) dokumentumban rögzített szempontrendszer alkalmazásával történik.

IV. A gyermekrésztétel szabályai

A partnerek az egyes eseményeket és programokat az Irányelv szellemiségével összhangban, az abban foglaltak tiszteletben tartásával szervezik meg, különös figyelemmel az alábbiakra:

- az Irányelv által védett személyeket tájékoztatni kell a jogaikról és arról, hogy részvételük önkéntes,
- az Irányelv által védett személyeket tájékoztatni kell arról, hogy mi a célja, hatása és lehetséges következménye az eseményen való részvételnek,
- az Irányelv által védett személyekkel megfelelő, gyermekbarát nyelvezeten ismertetni szükséges az együttműködés szabályait és meg kell bizonyosodni arról, hogy megértették azokat,
- mivel az Irányelv által védett személyek részvétele az eseményeken önkéntes, így nem lehet kényszeríteni őket arra, hogy mondják el a véleményüket és biztosítani kell, hogy bármikor kiléphessenek ebből az együttműködésből,
- az Irányelv által védett személyeket minden olyan kérdésben meg kell meghallgatni, ahol képességeik és tudásuk alapján ki tudják fejezni a véleményüket, ezt a véleményt figyelembe kell venni azzal, hogy a döntés felelőssége a felnőtt döntéshozóké,
- az Irányelv által védett személyekkel való kommunikációban tilos bántó, lekicsinylő, durva, megalázó kifejezéseket használni, a kommunikáció minden körülmények között higgadt és asszertív kell legyen,
- az Irányelv által védett személyeket tájékoztatni kell arról, hogy véleményüket és egyéb részvételükhöz kapcsolódó adatok, tények milyen módon és milyen következményekkel kerülnek majd felhasználásra és külön fel kell hívni a figyelmüket arra, hogy hozzájárulásukat a személyes adatok kezeléséhez bármikor visszavonhatják,
- az Irányelv által védett személyekhez kapcsolódó személyes adatokat az adat- és személyiségvédelem általános szabályai szerint kell kezelni, fokozott figyelmet fordítva az Irányelv által védett személyek jogainak biztosítására.

V. Az Irányelv megismertetése a partnerekkel

Az Önkormányzat gondoskodik arról, hogy az Irányelvben foglaltakat partnerei, így különösen foglalkoztatottjai, képviselői, költségvetési szerveinek vezetői és munkatársai, gazdasági társaságainak vezetői és munkatársai megismerjék, a lakossággal való megismertetés érdekében pedig a honlapján is közzéteszi.

VI. Gyermekvédelmi Irányelv megsértésének bejelentési folyamata

Az Irányelv által védett személyek jogainak esetén az Önkormányzat bejelentési és panasztételi lehetőséget biztosít a gyermekvedelem@jozsefvaros.hu elektronikus levelezési címen. Annak érdekében, hogy a bejelentés valamennyi – a kivizsgáláshoz szükséges – információt tartalmazzon, javasolt az Irányelv 1. mellékletét képező Gyermekvédelmi bejelentőlap használata a nem-anonim bejelentések során. Anonim bejelentésre lehetőség biztosított az <https://anonimbejelentes.jozsefvaros.hu> felületen.

A bejelentés és panasztétel lehetősége az Irányelv által védett személyek, így különösen a gyermekek részére is rendelkezésre áll, bármilyen minőségben – sértett, szemtanú – is kívánjanak bejelentést tenni.

Bűncselekmény gyanúja esetén az Önkormányzat jelzést tesz és a jelzőrendszer használatán keresztül értesíti az illetékes hatóságokat, szervezeteket és intézményeket.

A vizsgálat eredményéről a nem anonim bejelentő tájékoztatásra kerül.

VII. Elfogadás, felülvizsgálat

Jelen Irányelvet a képviselő-testület fogadja el, és azt szükség szerint vagy az érintettek kezdeményezésére felülvizsgálja.

Budapest, 2022. november 24.

Pikó András polgármester
Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat

P.H.

A Gyermekvédelmi Irányelvet Budapest Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete (a továbbiakban: Képviselő-testület) 323./2022. (XI.24.) számú határozatával fogadta el.